

Τρίτον Τι

Χρήστος Ιωαννίδης

«αληθώς τρίτον απομαντέεσθαι τι το όν, όταν κίνησιν και στάσιν είναι λέγομεν.....
ουκ άρα κίνησις και στάσις εστί συναμφοότερον το όν, αλλ' έτερον δη τι τούτων.»
Πλάτων (Σοφιστής)

Η πιο σημαντική σύγκρουση που θα χρειασθεί να αντιμετωπίσει ένα παιδί, γράφει ο Φρόυντ, είναι η σχέση του με τους γονείς του, δηλαδή το **Οιδιπόδειο Σύμπλεγμα** (Freud 1926, σελ.268). Το σαφώς ευρύτερο και πολύσημο σύμπλεγμα στο οποίο αναφέρεται σε αυτή τη παραπομπή, συχνά ανάγεται σε μια κοινότυπη διατύπωση όπως: *...ερωτική επιθυμία του παιδιού ηλικίας 3-5 ετών προς το γονέα του αντιθέτου φύλου, μαζί με παράλληλη ανταγωνιστικότητα/μίσος προς αυτόν του ιδίου, και πως η λύση αυτού του ψυχικού δράματος συνεπάγεται την εγκαθίδρυση του Υπερεγώ.* Η απλουστευμένη αυτή σχηματοποίηση, τείνει να αποκρύψει την πολυεπίπεδη πολυπλοκότητα που το σύμπλεγμα ενέχει.

Κατ' αρχήν η νοηματοδότηση του συμπλέγματος δεν είναι ποτέ απλά γραμμική, αλλά προδρομική και αναδρομική ταυτόχρονα. Προδρομική καθ' ότι κάθε νέο βίωμα αναπτυξιακής φάσης επιπροστίθεται στο προϋπάρχον σχήμα, και αθροιστικά εμπλουτίζοντας το, το εξελίσσει, αλλά και αναδρομική, καθ' ότι η εκ των υστέρων ανα-νοηματοδότηση παλαιότερων δυναμικών προσδίδει διαστάσεις μη εισέτι αναγνωρισθείσες.

Κατά δεύτερο λόγο η παράλληλη συνύπαρξη του παραπάνω σχήματος με το ανάστροφο του (στο λεγόμενο αρνητικό οιδιπόδειο), παραπέμπει εκτός από την εγγενή αμφισεξουαλικότητα του υποκειμένου, και στη διάχυτη ασάφεια της εμπλοκής της επιθυμίας και ταύτισης (του 'έχω' και του 'είμαι') που αποτελεί θεμέλιο του πεπρωμένου του σχετίζεσθαι με το αντικείμενο.

Η περιγραφή και εννοιοδότηση του Φρόυντ αναφέρεται στη προσυνειδητή έως και συνειδητή γενετήσια έκφανση της διαπλοκής επιθυμίας και ταύτισης, όπως αυτή φαίνεται στο παιδί της προσχολικής ηλικίας – ένα παράδειγμα παιδικής σεξουαλικότητας αφορούσης ολικά αντικείμενα, η οποία επικάθεται πάνω σε διαύλους ήδη χαραγμένους από την προηγηθείσα νηπιακή σεξουαλικότητα αφορούσα μερικά αντικείμενα. Στην ηλικία αυτή το παιδί (ασχέτως φύλου) επιδεικνύει κτητικής έντασης ερωτικά συναισθήματα προς το γονέα του αντίθετου (ή του ιδίου) φύλου, μαζί με εχθρότητα και επιθυμία εκδίωξης προς αυτόν του ιδίου (ή αντίστοιχα του αντιθέτου), μια και η επιθυμία του γονέα αυτού, αποτελεί εμπόδιο για τις δικές του προοπτικές. Φόβος ευνουχισμού από τον πατέρα για το αγόρι ή σύμμετρος φόβος αφάνισης της τεκνοποιητικής ικανότητας από τη μητέρα για το κορίτσι, οδηγεί σε ταύτιση με τον αντίστοιχο γονέα μέσω ενδοβολής και εσωτερίκευσης των υπερεγωτικών τους στοιχείων και αναζήτηση αντικείμενου γενετήσιας επιθυμίας εκτός της οικογένειας. Και η

ορθόστροφη και η ανάστροφη μορφή του οιδιποδείου ακολουθούν παρόμοια βήματα.

Η γραμμική αυτή τοποθέτηση αποτελεί έναυσμα για πληθώρα παραλλαγών και αμφισβητήσεων που έχουν κατά καιρούς εγερθεί, όπως:

- 1) Ως θεμέλιος λίθος στο Οιδιπόδειο Σύμπλεγμα, στέκει η πρωταρχική σκηνή, δηλαδή η ερωτική συνεύρεση των δύο γονιών, μια αλήθεια η οποία υπονοείται, όμως δεν αναφέρεται άμεσα. Η τάση για επικέντρωση στις επί μέρους σχέσεις του παιδιού με τους δύο γονείς ξεχωριστά (N[ήπιο]-M[ητέρα] και N[ήπιο]-Π[ατέρα]) αφήνει έκθετη την τρίτη πλευρά του τριγώνου (M[ητέρα]-Π[ατέρα]) (Britton, 1989) – την κατ'εξοχήν δημιουργική πράξη, αιτία και απαρχή της ίδιας της ύπαρξης του υποκειμένου. Επίθεση κατά του όποιου γονιού, αποτελεί ταυτόχρονα και επίθεση και κατάρριψη της ίδιας της γενεσιουργού συνθήκης του εαυτού. Η μη έγκαιρη επεξεργασία και λύση της εμπλοκής αυτής, κινδυνεύει να παρεμποδίσει τον ανεπισσώμενο εμπλουτισμό του ψυχισμού και να καταλήξει σε σχετική στείρωση του. Σε περιπτώσεις όπου η πρωταρχική σκηνή βιώνεται στη φαντασίωση ως μονίμως κενή ή νεκρωθείσα, η εναγώνια προσπάθεια αναζωογόνησης που ακολουθεί, συντελείται μέσω του εμμοϊκού ερεθισμού και διέγερσης μιας διάχυτης και άκαιρης σεξουαλικοποίησης, όπως αυτή διαφαίνεται σε διαστροφικές ψυχικές οργανώσεις (Ogden, 1996).
- 2) Η δολοφονία του γονιού (του πατέρα από τον γιό, στην ορθόστροφη εκδοχή του συμπλέγματος) συχνά επισκοπίζεται από τη λάμψη της δύναμης της ερωτικής επιθυμίας, όμως ενδεχομένως και να αποτελεί ουσιωδέστερη και ταυτόχρονα μία εκ των ων ουκ άνευ συνεισφορά στην τελική ωρίμανση του ψυχισμού. Στο βαθμό που η πρώιμη ταύτιση με τον πατέρα (της προσωπικής προϊστορίας κατά Φρόυντ) αποτελεί μια δεδομένη θέση, η πρωταρχική πατροκτονία αποτελεί αντι-θέση της, γράφει η Σάρα Μποτελλά (Botella, 2005 σελ. 723). Υποστηρίζει πως πρόκειται για ένα φυλογενετικής προέλευσης στοιχείο του ψυχισμού, όχι τόσο λόγω ύπαρξης ενός συγκεκριμένου συμβάντος στο απώτερο παρελθόν (κάτι που είχε εικάσει ο Φρόυντ στο 'Τοτέμ και Ταμπού') αλλά, λόγω μιας δια-γενεολογικής μεταφοράς συστατικής του 'Αυτό' δομής, πέρα από κάθε τι το αναπαραστάσιμο, και άρα πέραν της αγάπης, μίσους ή του φόβου. Στην υπόθεση αυτή προσδίδει η Μποτελλά την ονομασία "*Οιδιπόδειο του Αυτό*", και την διαχωρίζει από το "*Οιδιπόδειο του Ασυνειδήτου*" το οποίο κατ'αυτήν συνδέεται με το αντιληπτικό και τον υπαρκτό πατέρα, αντικείμενο πόθου της μητέρας, και γεννήτορα του υποκειμένου. Η οξυδερκής παρατήρηση του Φρόυντ, πως "σε αντίθεση με τη μητρότητα η οποία αποδεικνύεται μέσω του αισθητηριακού, η πατρότητα δεν είναι παρά μια υπόθεση κτισμένη πάνω σε συμπεράσματα και προ-συλλογισμούς" (Freud, 1939 σελ. 114), υποδηλώνει την αφαιρετική και άρα δομικής υφής

διάσταση του πατρικού. Τα πεπρωμένα αυτού, όπως πρωταρχική ταύτιση, πατροκτονία και επιστροφή της συμβολικής του μορφής, είναι όλα οντογενετικά προσδιοριζόμενες λειτουργικές μήτρες (καλούπια) και όχι μόνο μετέπειτα βιωματικά σχήματα.

Εάν δεχθούμε ως αρχή, την ιδέα πως αναπαράσταση του αντικειμένου είναι εφικτή μόνον κατόπιν απώλειας του, τότε η αναγκαιότητα για πατροκτονία ως προϋπόθεση για την εγκατάσταση της κοινωνικής τάξης, γίνεται κατανοητή. Είτε δεχθούμε τη φροϋδική “υπό απειλήν ευνουχισμού” και προωθούμενη μέσω διωκτικής ενοχής, εκδοχή, είτε δεχθούμε την άνευ απειλής αλλά μέσω πένθους αποδεκτική των ορίων και της πραγματικότητας (άρα επιδιορθωτική) εκδοχή, η εγκαθίδρυση του συμβολικού πατέρα, δηλαδή της αναπαράστασης της τάξης, βασίζεται σε μία προϋπάρχουσα απουσία/καταστροφή. Η Τάξις Πραγμάτων έχει διττό χαρακτήρα α) ως Νόμος απαγορεύει, περιορίζει, απειλεί και τιμωρεί τις παραβιάσεις ενώ, β) ως ρυθμιστής ο οποίος, μέσα από το χαοτικό και άναρχο της άνευ οριοθέτησης σύμμειξης και συμβίωσης, μέσα δηλαδή από το αδιαφοροποίητο της εντροπίας, αναδεικνύει το διαφορικό, τουτέστιν τη διαφοροποίηση και τη δομή και άρα στέκει ως το κατεξοχήν στοιχείο το οποίο παράγει ζωή. Η πατροκτονία ως λειτουργία, αναπόφευκτα προηγείται λοιπόν της εγκατάστασης της ορθής σχέσης με τη πραγματικότητα. Ο Ουϊννικोट περιγράφει αυτή την εγγενή διεργασία ως εξής : ομιλούμε για μία άνευ μίσους, αλλά αντίθετα για μια γεμάτη δύναμη ζωής, καταστροφή του αντικειμένου, η οποία ακολουθείται από την παρά ταύτα επιβίωση του, εδραιώνοντας τον μη-εγώ χαρακτήρα του αντικειμένου, και άρα την είσοδο του υποκειμένου στον χώρο της τρισδιάστατης πραγματικότητας (Winnicott, 1969).

- 3) Μία ασυνήθιστη παραλλαγή στην οιδιπόδεια θεματική ανευρίσκεται στο έργο του Λαίβαλντ (Loewald, 1979). Βασιζόμενος στην οπτική πως η εξουσία δεν είναι μόνο δικονομική (δηλαδή αποτρεπτική και απαγορευτική) αλλά ταυτόχρονα και προτρεπτική και δομούσα, ο Λαίβαλντ ερμηνεύει την οιδιπόδεια προβληματική, ως δημιουργική διεκδίκηση μιας ενεργούς ώσης προς αποδέσμευση / εξατομίκευση, και όχι ως συμβιβαστική υποταγή λόγω φόβου αντιποίνων. Εγείρει το ερώτημα του πως είναι δυνατόν, η οιδιπόδεια προβληματική η οποία αποτελεί θεμέλιο για κάθε υγιή σχέση αγάπης μεταξύ ολικών αντικειμένων, να πηγάζει από συναισθήματα ταπείνωσης, αποτυχίας, και ανεπάρκειας. Κάθε μορφή ερωτικής σχέσης στην οποία εισέρχεται κανείς ως συνέπεια φυγής από καταστάσεις ντροπής και ναρκισσιστικού τραύματος, δεν μπορεί παρά να στηρίζεται σε ναρκισσιστικές άμυνες και είναι μάλλον απίθανο να εμπεριέχει πολλά στοιχεία ώριμης αγάπης, γράφει. Επεξεργάζεται τη στροφή από τον Φάουστ του Γκαίτε (στην οποία έχει αναφερθεί και ο Φρόϋντ (Freud, 1913 σελ.158)) η οποία λέει πως .....όσα κληρονόμησες από τους πατεράδες σου, οφείλεις να μοχθήσεις σκληρά για να τα κάνεις δικά σου..... , και προτείνει πως είναι έργο κάθε γενιάς να

ακυρώσει και να επαναφέρει τα επιτεύγματα προηγούμενων γενεών. Ανατρεπτική αμφισβήτηση της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων αλλά και εσωτερίκευση-ταύτιση με την ενήλικη υπόσταση (όπως αυτή έχει βιωθεί) θεμελιώνει τη διαμόρφωση του ώριμου εαυτού. Ως εκ τούτου, η υπερεγωτική λειτουργία αφορά την επιτυχή οικειοποίηση της γονεϊκής εξουσίας από τη πλευρά του παιδιού, έτσι όπως αυτή τροποποιείται μέσω της αλληλεπίδρασης με δικές του ενορμητικές δυνάμεις ώστε να προκύψει μία πρωτοεμφανιζόμενη κατάσταση αυτονομίας και ανάληψης ευθύνης. Συνεπώς η οιδιπόδεια προβληματική δεν είναι παρά μια εξισορρόπηση μεταξύ της ώσης προς αυτονομία και ενηλικίωση από τη μία και την έλξη προς σύμμιξη και παλινδρομική ενοποίηση από την άλλη. Ο Λαίβαλντ τονίζει ιδιαίτερα πως αντίθετα με τον ισχυρισμό του Φρόυντ, η λύση του οιδιποδείου προάγεται όχι μέσω φοβογόνου απειλής ευνουχισμού αλλά μέσω εξιλέωσης για την διαπραχθείσα πατροκτονία. Η εξιλέωση αυτή επιτελείται μέσω επανεγκατάστασης της εμπιστευσιμής και εξιδανικευμένης (ιδανικό του εγώ ως τμήμα του υπερεγώ) πατρικής λειτουργίας με τη μορφή εσωτερίκευσης της εντός του εαυτού (έστω κι αν είναι παραλλαγμένη ώστε να συμμορφώνεται με τις ιδιαιτερότητες του υποκειμένου).

- 4) Ο Τζων Στάϊνερ παίρνει αυτή την ιδέα του Λαίβαλντ και την αναπτύσσει εντός του πλαισίου της δικής του θεωρητικής τοποθέτησης. Αποδοχή της φροϋδικής οπτικής ότι η λύση του οιδιποδείου είναι αποτέλεσμα απειλής ευνουχισμού, θα σήμαινε πως το ενδοβληθέν και άρα ταυτισιακό αντικείμενο είναι απειλητικό, τιμωρητικό, με άλλα λόγια διωκτικό. Κάτι τέτοιο αποτελεί για τον Steiner παρανοϊδή-σχιζοϊδή προοπτική και άρα αδιέξοδη ως προς τις διαδικασίες ωρίμανσης (Steiner, 2011). Αντ'αυτού προτείνει την προοπτική της "καταθλιπτικής θέσης" η οποία βασίζεται στην ανάληψη ευθύνης από το εν καταστάσει πένθους υποκείμενο για τις προηγηθείσες ενορμητικές του διαθέσεις. Η παραδοχή ευθύνης για τις επιθέσεις κατά συγκεκριμένων (μερικών ιδίως) αντικειμένων, αλλά κυρίως επιθέσεις κατά της σχέσης αυτών των αντικειμένων μεταξύ τους (την λεγόμενη δημιουργική πρωταρχική σκηνή, σε όλες της τις παραλλαγές), κάτι που διακυβεύει τη δομή της ίδιας της οικογενειακής τάξης, και άρα τη βάση και εγγύηση ασφάλειας που αυτή παρέχει ως καλό αντικείμενο, οδηγεί βαθμιαία στην αναγνώριση της ύπαρξης ολικών ανεξάρτητων αντικειμένων και αμφιθυμίας, γεγονός που συνεπάγεται την εμφάνιση καταθλιπτικής ενοχής, έγνοιας και επιθυμίας επιδιόρθωσης αντί της μαγικής επανόρθωσης. Η κατά Κλάϊν καταθλιπτική θέση, ως πλαισιώνουσα συνθήκη στην λύση του οιδιποδείου, ενσωματώνει την εμφάνιση ολικών αντικειμένων και άρα αποδοχή της συνύπαρξης αγάπης και μίσους προς το ίδιο αντικείμενο, αναγνώριση αναγκαιότητας εξάρτησης από αυτά τα αμφιθυμικά σχετιζόμενα ολικά αντικείμενα καθώς και ευθύνη αλλά και αίσθηση ματαιίου για τις προηγηθείσες επιθέσεις κατ'αυτών και των μεταξύ των σχέσεων. Ως έκβαση της καταθλιπτικής επεξεργασίας του οιδιποδείου, εκτιμώνται τα σημεία

συμφιλίωσης με, και θεμελίωσης της σχέσης με τις κατά Μάνυ-Κερλ “*Αλήθειες της Ζωής*” (δηλαδή α) διαφοροποίηση και αποδοχή εξάρτησης από το μη-εγώ Καλό Αντικείμενο, β) αποδοχή της διαφοράς φύλου, διαφορά γενεών, διαφορά μεταξύ συμμετοχής και αποκλεισμού, γ) το μη αναστρέψιμο του χρόνου και άρα της απώλειας) (Money-Kyrle, 1971). Ιδωμένη από αυτή την οπτική, η υγιής λύση του οιδιποδείου, η οποία δύναται να προκύψει μόνο μέσα από μια βαθειά ριζωμένη καταθλιπτική θέση, επιβεβαιώνει την ψυχική αποδοχή της διαφορετικότητας, όχι ως αποτέλεσμα εσωτερίκευσης και ταύτισης με (ή κατοχής πλέον) του διωκτικού υπερεγωτικού αντικειμένου, αλλά ενός ασφαλούς σχετίζεσθαι με ένα ολικό γονεϊκό αντικείμενο το οποίο είναι ταυτόχρονα και *Ιδανικό του Εγώ* και *Οριοθετόν το Εγώ*, και άρα αντέχει την ταυτόχρονη συνύπαρξη αγάπης, μίσους και φόβου ως στοιχεία τα οποία απευθύνονται προς αυτό.

- 5) Η ιδέα του πατρικού αντικειμένου ως εξαρχής ολικού αντικειμένου – ο πατέρας ως απαρτίωμα (“integrate”) ανευρίσκεται και στο έργο του Ουϊννικοτ (Abram, 2015). Η πατρική φιγούρα του ψυχικού τοπίου ενέχει διττό χαρακτήρα : α) διευκολύνει και θυλακώνει τη *πρωτογενή μητρική ενασχόληση*, μέσω συμβολικής ενσάρκωσης του καλού εσωτερικού πατρικού αντικειμένου της μητέρας και β) δια της παροχής του τρίτου πόλου στη συνθήκη μητέρας-βρέφους, διεκδικεί τον ενήλικα πόθο της μητέρας. Και είναι αυτός ο διττός χαρακτήρας (δηλαδή ο πατέρας ως ολικό αντικείμενο), που ευοδώνει την οργάνωση του ψυχικού κόσμου του βρέφους. Πρόκειται για την ουϊνικοτιανή ερμηνεία της κατάλυσης του οιδιποδείου μέσω της καταθλιπτικής θέσης και της ήδη σταθερής παρουσίας των ολικών αντικειμένων, καθότι αυτά έχουν επιζήσει της ‘*άνευ ελέους (ruth-less)*’ επίθεσης που έχουν κατ’επανάληψη δεχθεί. Η απάρνηση ή διάψευση του πατρικού απαρτιώματος επιφέρει κατάρρευση της οργάνωσης του εγώ του βρέφους, λόγω της μη επιβίωσης του αντικειμένου της επιτελεσθείσας εναντίον του επίθεσης.
- 6) Η οιδιπόδεια δυναμική ενσαρκώνει την περίπλοκη εναλλαγή και ανέλιξη των διεργασιών επιθυμίας και ταύτισης. Η ταύτιση κατά τον Φρόυντ είναι η πρωταρχική μορφή δεσμού με το αντικείμενο (Freud 1921, σελ.107-8) ενώ ταυτόχρονα στέκει ως μια μη-σχέση. Η σχέση εγκαθίσταται μόνον δευτερευόντως και μέσω της επιθυμίας, η οποία προϋποθέτει διαφοροποίηση (μέσω μίσους είτε ανελέητης καταστροφής όπως ισχυρίζεται ο Ουϊννικοτ) μεταξύ εγώ και μη-εγώ. Και είναι η δευτερογενής ταύτιση αυτή η οποία θα επιφέρει τη λύση του Οιδιποδείου ! Η έννοια της ταύτισης δεν είναι βέβαια καθόλου απλή. Κατ’αρχήν η πρώιμη ταύτιση αναγνωρίζεται και ορίζεται ως πολυεπίπεδη : α) προς το φροντίζοντα άφυλο γονιό (πρωταρχική ομοφυλοφιλία), β) προς τη μητρική λειτουργία η οποία και εμπεριέχει ως ένα της στοιχείο “*το θηλυκό*”, γ) προς τον πατέρα της προσωπικής προ-ιστορίας, δηλαδή κάτι πέρα από το

βιωματικό, τον “ Έτερο ” στον ψυχισμό της μητέρας, μ’άλλα λόγια ένα εσωτερικό αντικείμενο της μητέρας ασυνείδητα επικοινωνούμενο στο βρέφος. Είναι αυτή η εκδοχή (η οποία ανευρίσκεται στον Φρόυντ) που εισάγει την παρουσία του τρίτου στη σχέση ευθύς εξ’αρχής. Ακολουθεί μέσω απώλειας, η φάση επιθυμίας και του αντίστροφου της μίσους, για να οδηγηθούμε πάλι μέσω απώλειας και πένθους σε μια δευτερογενή ταύτιση. Στη δευτερογενή αυτή ταύτιση, συναντάμε το αντιληπτικό επίπεδο να διατρέχει παράλληλα με το επίπεδο των ασυνείδητων διεργασιών του ψυχισμού. Το υπερεγώ που εγκαθίσταται στον ψυχισμό του παιδιού με τη λύση του Οιδιποδείου, δεν είναι κατά τον Φρόυντ, ο βιωματικός πατέρας, αλλά το υπερεγώ του πατέρα – τουτέστιν ένα εσωτερικό του αντικείμενο. Η έννοια της δυϊκότητας έχει προ πολλού εξαφανισθεί !

Η σταθεροποίηση των στοιχείων δευτερογενούς ταύτισης, στο βαθμό που αυτή δεν εξυπηρετεί αμυντικούς σκοπούς, ακολουθείται από διεργασίες μερικής από-ταύτισης. Η μέσω πένθους και πάλι, ψυχική επεξεργασία θα οδηγήσει εκτός απροόπτου, στην έξοδο του ψυχισμού από το κλοιό μιας σαρωτικής ταύτισης, η οποία αν αφηνόταν να κυριαρχήσει θα αποτελούσε φραγή στην αυτονόμηση και διαφοροποίηση του εαυτού (Parsons 2014, σελ.84). Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα ερχόταν να δηλώσει τη κατάρρευση του τριγώνου. Οι παραπάνω εναλλαγές ταύτισης – από-ταύτισης, αποτελούν άλλη μια καταγραφή ταλάντωσης γύρω από τη τριαδικότητα.

Είναι γνωστή εξάλλου η άποψη σύμφωνα με την οποία, οι ταυτισιακές διεργασίες δεν ενεργοποιούν τη λύση, αλλά αποτελούν γενεσιουργό αίτιο του κλασσικού Οιδιποδείου. Κατ’αυτήν, το παιδί κάνοντας χρήση (προβλητικής) ταύτισης σφετερίζεται τη θέση ενός των δύο συμμετεχόντων στη πρωταρχική σκηνή, και η τελική λύση θα επέλθει μόνον όταν ξεκινήσουν οι διεργασίες από-ταύτισης και η μέσω ενοχής, αποδοχή της ετερότητας του Άλλου.

Παιδιά τα οποία διέρχονται του Οιδιποδείου, ζώντας σε οικογένειας με ομοφυλόφιλα γονεϊκά ζευγάρια, και καταλήγουν σε ετεροφυλόφιλο προσανατολισμό, αποτελούν από παράδειγμα των παραπάνω μηχανισμών.

- 7) Στρέφοντας τη ματιά στον Μπίον, συναντάμε μια πολύ ιδιαίζουσα ανάγνωση της Οιδιποδείας προβληματικής. Πέρα από τις λιβιδινικές και τις επιθετικές ενορμήσεις, τις οποίες ονομάζει L (αγάπη) και H (μίσος) αντίστοιχα, ο Μπίον υπογραμμίζει την ύπαρξη την ενορμητικής υφής έφεση προς γνώση : K, δηλαδή την ύπαρξη της επιστημοφιλικής ενόρμησης. Η οιδιπόδεια δυναμική αποτελεί κατ’αυτόν υπόδειγμα του πεπρωμένου αυτής της ενόρμησης : ο μύθος του Οιδίποδα εντάσσεται στη μεγάλη κατηγορία αρχαίων αφηγήσεων με παρόμοια θεματική (δηλαδή αναζήτηση της απαγορευμένης γνώσης και την επακόλουθη καταστροφή) όπως η Εκδίωξη από την Εδέμ όπου το δένδρο της Γνώσης, ο Πύργος της Βαβέλ, καθώς επίσης και η τύχη της Σεμέλης η οποία θέλησε να συναντήσει την απόρρητη γνώση, το ‘Ο’ (Bion, 1963). Ο Οιδίπους συναντά την απειλητική και

τρομακτική Σφίγγα, η οποία ως ένα ον το οποίο συνδυάζει πρόσωπο ανθρώπου με σώμα λεονταριού, φτερά αετού και ουρά φιδιού, προσφέρεται άνετα ως η αναπαράσταση του σύμμικτου αντικειμένου (της πρωταρχικής σκηνής) από το χώρο της φαντασίωσης. Η διαδικασία του σκέπτεσθαι επιτρέπει στο υποκείμενο να το υπερκεράσει, δηλαδή η λύση 'άνθρωπος', η οποία συμβολίζει τον εξανθρωπισμό και υποκειμενοποίηση του Οιδίποδα, βασίζεται στην επεξεργασία και τιθάσευση των φαντασιωτικών κατασκευών. Στη δεύτερη φάση, η ενασχόληση με τη γνώση (την αλήθεια) δεν αφορά πλέον το χώρο της φαντασίωσης αλλά αυτόν της Πραγματικότητας, και η δύναμη της ενόρμησης δεν είναι πλέον περιέργεια αλλά Ύβρις (παντοδυναμία) και οδηγεί στην 'α-νοησία'. Η υπεροπτική εμμονή για την ανεύρεση (μάλλον την τελική κατοχή της γνώσης), παρά την προτροπή του (αντιπροσωπεύοντος την σώφρονα γονεϊκή / αμφίφυλη παρουσία) Τειρεσία, για αποδοχή οριοθέτησης και του γεγονότος ότι η αλήθεια του 'Ο' μέλλεται να παραμείνει ως κάτι άπιαστο, οδηγεί αναπόφευκτα στη καταστροφή. Συνεπώς η ανάγνωση του Μπίον, ανευρίσκει εντός της οιδιπόδειας δυναμικής, τα γνώριμα θέματα όπως αυτό της πρωταρχικής σκηνής, της πάλης με την οριοθέτηση, της σχέσης φαντασίωσης με την πραγματικότητα και της διεργασίας εξανθρωπισμού-υποκειμενοποίησης μέσω της διαλεκτικής παρουσίας-απουσίας-συμβιβασμού τουτέστιν συμβολοποίησης, όμως πάντα στα πλαίσια της επιστημοφιλικής διάστασης και όχι μόνο της γενετήσιας.

- 8) Νέα ήθη και νέες κοινωνικές πραγματικότητες, όπως σύλληψη ανώνυμα, από τράπεζα σπέρματος, ομόφυλα γονεϊκά ζευγάρια και πραγμάτωση αλλαγής φύλου μέσω χειρουργείου, επιβάλλουν την ανάγκη επαναστοχασμού πάνω στη σημασία και πλαστικότητα του Οιδιποδείου. Είναι γνωστό πως στο παρελθόν η παγκοσμιότητα του Οιδιποδείου είχε αμφισβητηθεί από ανθρωπολόγους, όπου η πιο αφαιρετική-του κατανόηση, επιβεβαίωσε την πανανθρώπινη δομική του παρουσία (Price-Williams & Johnson, 1996). Έτσι και τώρα, αυτό που θα τεθεί υπό δοκιμασία είναι εάν τα βασικά εξελικτικά θέματα, όπως επεξεργασία διαφοράς γένους και γενεών που τα παιδιά τα οποία μεγαλώνουν σε τέτοιες συνθήκες, έχουν να αντιμετωπίσουν, μπορούν να ερμηνευθούν βάσει του γνώριμου μας οιδιποδείου υποδείγματος. Οι μέχρι τώρα, πενιχρές τωόντι, μελέτες εμφανίζονται καταφατικές, είτε πρόκειται για το επίπεδο σεξουαλικής εξέλιξης, είτε για το επίπεδο εγκαθίδρυσης υπερεγωτικών λειτουργιών. (Drexler, 2001, Heineman, 2004)

Οι παραπάνω στοχασμοί επικεντρώνονται κυρίως στον έξωθεν επηρεασμό του ασυνειδήτου από τον χώρο του αντιληπτικού : το οιδιπόδειο σύμπλεγμα ως απαρέγκλιτο τμήμα του οικογενειακού βιώματος του παιδιού – αντικείμενο ψυχικής επεξεργασίας και/ή απώθησης καθ'οδόν προς την ωρίμανση. Αν όμως ασπασθούμε την άποψη που θέλει το Οιδιπόδειο Σύμπλεγμα να επανανοηματοδοτεί προηγηθείσες εμπειρίες, μέσω του μηχανισμού του 'εκ των

υστέρων' (Perelberg, 2015) τότε θα πρέπει να αναζητήσουμε τις προγενέστερες εκφάνσεις αυτού του σχήματος στα πλαίσια της νηπιακής σεξουαλικότητας και όχι μόνον σε αυτά της παιδικής.

Λίγα χρόνια μετά τη περιγραφή που κάνει ο Φρόυντ στο έργο του "Το Εγώ και το Αυτό" (1923) η Μέλανι Κλάϊν στο άρθρο της του 1928 με τίτλο "Πρότερα Στάδια του Οιδιποδείου Συμπλέγματος", κάνει λόγο για λεγόμενες προγενέστερες εκφάνσεις του Οιδιποδείου. Χαρακτηρίζοντας το εν λόγω σχήμα 'Οιδιπόδεια Κατάσταση' και όχι 'Οιδιπόδειο Σύμπλεγμα' η Κλάϊν το διαχωρίζει και από την εγκατάσταση του Υπερεγώ (εξ' άλλου κατ' αυτήν το Υπερεγώ αρχίζει να διαμορφώνεται ήδη από τη σχέση με το πρωταρχικό αντικείμενο) και από τη γενετήσια σεξουαλικότητα, αναγνωρίζοντας το, ως ήδη ενεργό, από την απαρχή της νηπιακής σεξουαλικότητας ασχέτως αν η φαινομενολογία του έχει στοματικό, πρωκτικό ή φαλλικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, η Οιδιπόδεια κατάσταση υφίσταται από την απαρχή του βίου, και νοείται ως η σχέση την οποία αναπτύσσει το υποκείμενο με την παράλληλη συνδιαλλαγή που έχει το αντικείμενο με τον εσωτερικό ή εξωτερικό 'έτερο'. Αν και πρόκειται για μερικά αντικείμενα σε αυτή τη φάση (αρχικά με τη μορφή τμημάτων του σώματος ή οργάνων) η ιδέα ότι το αντικείμενο δυνάμει σχετίζεται με ένα άλλο, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό του πρωτόλειου εγώ και αποπομπή του στη θέση του εξοστρακισμένου παρατηρητή, ενυπάρχει ως έννοια εγγενώς. Το σώμα της μητέρας με βρέφη εντός της, η μητέρα (μαστός) με τον πατέρα (πέος) σε συνεχή συνδιαλλαγή (αρχαϊκή μορφή πρωταρχικής σκηνης), η απύουσα μητέρα (μαστός) ως παρέχουσα απόλαυση στο αντικείμενο-εαυτό της, είναι όλα ήδη αναγνωρισμένες μορφές (εσωτερικά αντικείμενα) εντός της ασυνείδητης φαντασίωσης που κυριαρχεί στον ψυχισμό του βρέφους (Klein, 1928).

Η Οιδιπόδεια Κατάσταση λοιπόν δεν αφορά το παιδικό βίωμα, το αντιληπτικό, τον εξωτερικό πατέρα, την ορθόστροφο ή ανάστροφο προβληματική με τις γενετήσιες συνιστώσες, αλλά μια κατασκευή της εσωτερικής πραγματικότητας, ένα σενάριο της ασυνείδητης φαντασίωσης όπου διαδραματίζεται η συνθήκη μαρτυρίας ή παρατήρησης του σχετίζεσθαι μεταξύ δύο ετέρων, και τα συνοδά αισθήματα και ορμές που αυτό παράγει. Το γενοτυπικό αυτό σχήμα κατά Κλάϊν, αποτελεί σκελετό ο οποίος ενδύεται με το αντίστοιχο κατά καιρούς περιεχόμενο : στοματικό, πρωκτικό, φαλλικό ή γενετήσιο. Όπως για παράδειγμα στη λεγόμενη αδελφική αντιζηλία, όπου οι εμφανώς οιδιπόδειας φύσεως επιθυμίες κτητικότητας και δολοφονικότητας, βιώνονται με ανάλογο πάθος. Κάτι αντίστοιχο παρατηρείται και όταν πρόκειται για τα υφέρποντα αντιφατικά συναισθήματα του άνδρα ενώπιον της εγκύου συντρόφου του. Σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις, είναι το μοίρασμα του 'σώματος της μητέρας' από δύο αντίζηλους ταυτόχρονα, το στοιχείο που παράγει τη σύγκρουση. Η απανταχού ανεύρεση αυτού του σχήματος δηλώνει τη θεμελιώδη σημασία του και επικροτεί τον ισχυρισμό του Φρόυντ, ότι το Οιδιπόδειο αποτελεί το "πυρηνικό σύμπλεγμα". Αναπόφευκτη συνέπεια αυτής της οπτικής, είναι πως η έννοια της οριστικής λύσης του Οιδιποδείου, παραχωρεί τη θέση της, στην έννοια της πρόσκαιρης συμφιλίωσης, μέχρι την ανάκυψη της νέας έκφανσης του δομικού αυτού

σχήματος. Η αφαιρετική προσέγγιση την οποία προτείνει η θεωρία της Κλάϊν, αποδίδει στην οιδιπόδεια προβληματική το σχήμα ενός τριγωνοποιημένου σχετιζέσθαι όπου η συμπερίληψη ή ο αποκλεισμός από την απόλαυση αποτελούν μοχλούς για την ανάδειξη όλου του φάσματος των ενορμητικών κινήσεων, και άρα λειτουργεί ως κινητοποιός του ζην. Εάν το δυϊκό κινδυνεύει από οράματα παντοδυναμικής ένωσης και οδεύει προς ενδόρρηξη, η παρουσία του τρίτου πόλου επαναφέρει τη διαφορικότητα και άρα την επαφή με τη Πραγματικότητα : η αρχιμήδεια ρήση του .....*δωσ' μοι πα στω* .... (δωσ' μου που να σταθώ...) υπόσχεται κίνηση !

Μία τέτοια κατανόηση του Οιδιποδείου βρίσκει παραδόξως υποστήριξη στην τοποθέτηση του Λακάν, ο οποίος δηλώνει πως η έκφραση “*προ-οιδιπόδεια προβληματική*” στερείται ψυχαναλυτικού νοήματος, εφ’ όσον η οιδιπόδεια θεματική υφίσταται εξ’ αρχής (Lacan, 1966 σελ. 197). Βέβαια υπάρχουν και οι πολέμιοι αυτής της αφαιρετικής θέσης. Αποκαλώντας την, *οιδιποδειοποίηση του ψυχισμού*, εκφράζουν την αγωνία πως η επικέντρωση στα στοματικά, πρωκτικά και φαλλικά δυναμικά της τριγωνοποίησης, κινδυνεύει να επισκιάσει τη θεμελιώδη διάσταση του γενετήσιου παράγοντα, όπως αυτός ανακλύπει στο κλασσικό Οιδιπόδειο, γι’ αυτό και επιμένουν στο διαχωρισμό των δύο. (Lebonicci, 1982)

Η κατά Κλάϊν ανάδρομη μετακίνηση του Οιδιποδείου, και η αποσύνδεση του από τη γενετήσια διάσταση, προετοιμάζει το έδαφος για τη μεταγενέστερη θεωρητική τοποθέτηση του Αντρέ Γκρην, γνωστή ως “Γενικευμένη Τριαδικότητα με Μεταβλητό Τρίτο” (Green, 1990). Η τριαδικότητα ως μια εγγενής ψυχική αρχή, είτε με τη μορφή του προϊδεασμού της έννοιας της πρωταρχικής σκηνης, είτε με την εξ’ αρχής επικοινωνία της ετερότητας όπως αυτή ενυπάρχει στο Ασυνείδητο της μητέρας, αποτελεί μία θεμελιώδη μήτρα, διαδοχικά επενδύομενη με στοιχεία των κατά καιρούς διαφορετικών εξελικτικών φάσεων. Πρόκειται για την ικανή και αναγκαία συνθήκη για τη γένεση και εξέλιξη της ψυχικής δόμησης δηλαδή της ψυχικής πραγματικότητας. Σύμφωνα με αυτό το ορισμό, Τριαδικότητα και Οιδιπόδειο καθίστανται ταυτόσημα. Το κλασσικό Οιδιπόδειο Σύμπλεγμα εμφανίζεται πλέον ως τίποτε άλλο παρά η γενετήσια εκδοχή του θεμελιώδους σχήματος, φορτωμένο με όλο το φάσμα των συνοδών αισθημάτων και αντίστοιχων ενορμητικών πεπρωμένων. Η παιδική σεξουαλικότητα επικάθεται της νηπιακής!

Η θέση του τρίτου ως παρατηρητή αλλά και ως αποκλεισμένου από το σχετιζέσθαι των δύο άλλων (από τη πρωταρχική σκηνή) είναι επώδυνη και αγχογόνος. Άμεση αμυντική κίνηση αποτελεί η διάψευση της και η δημιουργία παραισθητικού οιδιπόδειου αστερισμού με αναστροφή του τριγώνου και θριαμβικό αποκλεισμό του ανταγωνιστή γονιού (δηλαδή καταστροφής, με τη ψυχική αναπαράσταση δολοφονίας) Μια τέτοια λύση όμως είναι περιορισμένης εμβέλειας κα εάν δεν υπάρξει η σχετική επεξεργασία και επαναφορά στη προηγούμενη συνθήκη (*status quo ante*) με αντοχή στη ματαίωση, θα οδηγήσει σε τελμάτωση κάθε δημιουργικότητας και εξέλιξης. Η επιβίωση του

καταστραφέντος ή σε άλλη γλώσσα, η επιστροφή του συμβολικού πατέρα στη θέση του δολοφονηθέντος, δηλαδή η επανεγκατάσταση της τριαδικότητας είναι συνθήκη εκ των ων ουκ άνευ για την εύρυθμη ανεπισσώμενη λειτουργία του ψυχισμού. Η διατήρηση εν σχάσει, σχέσεων με κάθε αντικείμενο ξεχωριστά, διαψεύδοντας την μεταξύ των σχέση, είτε η δημιουργία μιας οιονεί τριγωνοποίησης με τις δύο εν σχάσει μερικές πλευρές του ενιαίου πρωταρχικού αντικειμένου (συνθήκη η οποία έχει ονομασθεί διττή τριγωνοποίηση [bi-triangulation]) αποτελεί μια μάταια προσπάθεια εγκατάστασης μιας ψευδούς πραγματικότητας μέσω στρέβλωσης της αλήθειας. Η απουσία της υποτεινόμενης η οποία θα συνέδεε τα δύο απώτερα σημεία και θα ολοκλήρωνε το τρίγωνο, μόνο σε αυτό που ο Μπίον θα ονόμαζε μείον Κ, δύναται να καταλήξει.

Η τριαδικότητα ή τριγωνοποίηση, είτε με τη μορφή που την παρουσιάζει η Κλάϊν, ως ασυνείδητη φαντασίωση σύμμικτου αντικειμένου (combined object) με το οποίο το πρώιμο εγώ σχετίζεται ευθύς εξ' αρχής, είτε με την πιο αφαιρετική της μορφή που προτείνει ο Γκρην στη θεωρία του της 'γενικευμένης τριαδικότητας με μεταβλητό τρίτο', όπου αυτή ορίζεται ως η θέση που χαρακτηρίζει τη "σχέση μεταξύ των δύο που σχετίζονται", έχει πλέον επικρατήσει ως μια θεμελιώδης θεωρητική αρχή στην κατανόηση του ανθρώπινου ψυχισμού (αν όχι, με την ονομασία 'Τριάς Ομοούσιος' και αυτής της ίδιας, της ουσίας της θεότητας). Συνάδοντας με την άποψη της προμετωπίδας ότι το ον είναι "τρίτον τι" οι Λαπλάνς και Πονταλίσ φθάνουν στο σημείο να ισχυρισθούν ότι οι πρώιμες φαντασιώσεις του Φρόυντ (διαγενεολογικά ή φυλογενετικά κληροδοτούμενα, θεμέλια εγγενή υποδείγματα του ψυχισμού) «...δεν είναι παρά παραλλαγές της τριγωνικής κατάστασης» (Laplanche & Pontalis, σελ. 286). Η τριαδικότητα λοιπόν, στέκει ως γενεσιουργός γραμματική κατά Τσόμσκυ, δηλαδή ως εγγενής μήτρα μέσω της οποίας νοηματοδοτείται το βίωμα, ή σε μια άλλη γλώσσα, ως υπόδειγμα πρωτογενούς απώθησης, η οποία λειτουργεί ως δομικός ελκυστής δίδων μορφή και νόημα στην εξωτερικότητα (Ody, 1989). Στη δε γλώσσα του Μπίον, πρόκειται για έναν προΐδεασμό ο οποίος συναντώντας μια πραγμάτωση του στην βιωματική πραγματικότητα, θα αποτελέσει βάση και υπόστρωμα για έναν ιδεασμό. Ο οιδιπόδειος μύθος με τα τρία στοιχεία της περιέργειας για την ανεύρεση της αλήθειας, της ύβρεως και της νεμέσεως-τίσεως, αποτελεί προΐδεασμό της λεγόμενης 'ψυχαναλυτικής λειτουργίας της προσωπικότητας' και άρα υπόδειγμα για το σχετίζεσθαι με τη γνώση, και την αναζήτηση της αλήθειας.

Τέλος η φιλοσοφική σχολή της Ερμηνευτικής, θα την πλαισιώνει εντός του ερμηνευτικού κύκλου, ως μία εκ των προκαταλήψεων απαραίτητων για την κατανόηση του κόσμου.

Η απαρχή του ψυχισμού εν μέσω τριαδικότητας, ακόμη και όταν το τρίτο στοιχείο είναι απόν, είτε αντικείμενο αμυντικής άρνησης ή αποκλεισμού, δηλαδή έστω μόνον 'δυνάμει παρόν', εγκαθιστά διαύλους για τις διεργασίες συμβολοποίησης και άρα μελλοντικής εισαγωγής στο πεδίο της γλώσσας. Το

σύμβολο, ως γνωστόν, αποτελείται από δύο κομμάτια αρχικά ενιαίου κεραμιδιού, και την απόσταση, που ο χωρισμός των δύο φίλων επιβάλλει. Η συγγένεια μεταξύ των δύο και η απόσταση, δύο συν ένα, αποτελούν την πεμπτούσια του συμβόλου και ταυτόχρονα την ίδια την αναπαράσταση λέξης.

Η τριαδικότητα του Συμβολικού αποτελεί συνθήκη εκ των ων ουκ άνευ για την Υποκειμενοποίηση του ατόμου. Αν ως υποκειμενικότητα νοείται ο στοχασμός επί της διαφοροποίησης ανάμεσα σε σύμβολο, συμβολιζομένη οντότητα, και ερμηνεύουσα οπτική (Ogden 1990, σελ.209), εάν δηλαδή, νοηματοδότηση του βιώματος απορρέει από μια αποστασιοποίηση απ' αυτό, και είναι εφικτή μόνον 'εκ των υστέρων', τότε η σημασία του τρίτου σημείου που ολοκληρώνει και πλαισιώνει μέσω της αποδοχής της απώλειας της ενότητας, καθίσταται σαφές. Οι θεωρητικές περιγραφές πρωταρχικών αδιαφοροποίητων, συμβιωτικών καταστάσεων, ή μονάδος μητέρας-βρέφους, αφορούν συχνά παρερμηνείες ή μερικώς φωτιζόμενες απεικονίσεις, καθότι το τρίτο σημείο (ο Έτερος – ο κατά Λακάν συμβολικός πατέρας) υπάρχει πάντα στο Ασυνείδητο της μητέρας. Ο πατέρας-εντός-της-μητέρας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της μητρικής λειτουργίας. Η αναμφισβήτητη αλήθεια ότι τελικά η προσέγγιση του πατέρα είναι εφικτή μόνον μέσω της μητέρας, εκφράζεται γλαφυρά από τον Τηλέμαχο, όταν λέει: *“η μάνα μου λέει πως είμαι δικός του γιός..... ποιός μπορεί ποτέ στα σίγουρα να γνωρίζει, τίνας άνδρα γόνος είναι;”*¹

Σε περιπτώσεις καταστροφικής ενδόρρηξης της τριαδικότητας, οδηγούμεθα σε κατακρήμνιση της υποκειμενικότητας και της αίσθησης της πραγματικότητας, είτε με τη μορφή της συμβολικής εξίσωσης κατά Σήγκαλ, είτε με τη μορφή διττής τριγωνοποίησης κατά Γκρην – και οι δύο καταστάσεις χαρακτηριζόμενες από παύση λειτουργίας του σκέπτεσθαι. Το ψυχωτικής υφής κενό που χαρακτηρίζει την κατάρρευση αυτή της τριαδικότητας, συχνά επιχειρείται να καλυφθεί μέσω της επαναληπτικότητας της ιδεοληπτικής σκέψης, η οποία όμως αδυνατεί να καταστεί δημιουργική.

Η ικανότητα στοχασμού επί του βιώματος, δηλαδή μια πρόσκαιρη αντικειμενοποίηση της υποκειμενικής εμπειρίας, αποτελεί ίδιον χαρακτηριστικό της υποκειμενικότητας, και ενσκήπτει ως ένα από τα άλυτα θεωρητικά ερωτήματα γύρω από τη φιλοσοφική έννοια της 'συνείδησης'. Η γνωστή έκφραση του Γκρότστην, που διερωτάται «ποιος είναι το υποκείμενο που ονειρεύεται, και ποιος το υποκείμενο που στοχάζεται πάνω στο όνειρο του;», εύστοχα εστιάζει το δίλημμα (Grotstein, 1979). Η διελκυστίνδα μεταξύ αντικειμενικότητας και υποκειμενικότητας που παράγει ο τριγωνικός χώρος του βιώματος, δηλαδή του ζην, εμπλέκεται και στο χώρο του λεγόμενου 'εμπάσχειν', καθιστώντας τον ευγενή στόχο του, εγγενώς ανέφικτο. Όσο κοντά στο βίωμα του άλλου και αν είμαι, θα παραμένω πάντα άλλος – εγγύτητα και διαφορά ταυτόχρονα, είναι η μόνη πιθανή θέση, πάντα κάτι θα απομένει απωλεσθέν, πάντα κάτι ελλειπές, πάντα ένα τρίτο σημείο. Από τους δύο ορισμούς του

---

¹ «μήτηρ μὲν τέ μέ φησι τοῦ ἔμμεναι..... οὐ γάρ πῶ τίς εὐν γόνον αὐτός ἀνέγνω.» (Οδύσεια α215-216)

εμπάσχειν (i. αλλαγή προοπτικής κατ'εμπάσχειν, και ii. αλλαγή προοπτικής κατ'αντικατάσταση) μόνον ο δεύτερος είναι ποτέ εφικτός (Goldie, 2011 σελ.303).

Ενώ η τριαδική συνθήκη αποτελεί σταθερά, η επιλεχθείσα προσέγγιση προσφέρει ευρεία ποικιλία στη χρηστικότητα που της αποδίδεται:

- Το τρίτο σημείο ως σημείο σταθεροποίησης της επισφαλούς δυϊκής ισοροπίας
- Το τρίτο σημείο ως σημείο μοχλού παράγον τη ζητούμενη κίνηση
- Το τρίτο σημείο ως εμπειρέξη-προστασία (περιβάλλον) της απαραίτητης παραίσθησης δυϊκότητας. Η μητρική παρουσία του πατέρα.
- Το τρίτο σημείο ως αμφισβήτηση-ανατροπή της δυϊκότητας, ως η απαγόρευση του Νόμου.
- Το τρίτο σημείο ως το αποκλεισθέν ή εκδιωχθέν, αντιστοιχόν εναλλάξ είτε στην ασυνείδητη πατροκτονία, είτε στην παιδοκτονία (όπως μας θυμίζει ο αρχαίος μύθος).
- Το τρίτο σημείο ως το παρατηρούν
- Το τρίτο σημείο ως σημείο αλληλοεπικάλυψης, ως ασαφές σημείο του 'δυνάμει'....
- Το τρίτο σημείο ως το από κοινού δημιούργημα, ως το παράγωγο των δύο.

Οι τελευταίες δύο προσεγγίσεις αφορούν την ένδοθεν οπτική και αποτελούν επεξεργασία της παρακάτω πλατωνικής πρότασης :

«...ούτε το προσβάλλον ούτε το προσβαλλόμενον έσται, αλλά μεταξύ τι, εκάστω ίδιον γεγονός.....» (Πλάτων, Θεαίτητος :154α)

Αντίθετα οι πρώτες έξι περιγράφουν την έξωθεν οπτική, και αφορούν το σχετίζεσθαι με τη σχέση την ίδια ως αντικείμενο. Η προσδοκία μιας αμιγούς αντικειμενικότητας (της λεγόμενης 'ουδαμόθεν οπτικής' στη φιλοσοφία) λόγω του υπονοούμενου δισδιάστατου της, καθίσταται νομίζω, κενή νοήματος.

Τα παραπάνω, εφ'όσον αποτελούν δομικά στοιχεία του ψυχισμού, αντικατοπτρίζονται απαρέγκλιτα και στη μεταβιβαστική συνθήκη του αναλυτικού γίνεσθαι. Οι προσεγγίσεις των μελετητών μπορεί να διαφέρουν και να φωτίζουν εκάστοτε άλλες πλευρές, όμως η επικέντρωση στη θεμελιώδη σημασία της τριγωνικότητας στην αναλυτική κατάσταση είναι αξιοπρόσεκτη. Ο συμβολισμός του πλαισίου, γράφει ο Γκρην, εμπεριέχει ένα τριγωνικό υπόδειγμα το οποίο ενώνει τα τρία στοιχεία του : α) ονείρου (δηλαδή της ναρκισσιστικής διάστασης), β) της μητρικής φροντίδας (δηλαδή της ουϊνικοτιανής μητέρας) και γ) της απαγόρευσης της αιμομιξίας (του φρουδικού πατέρα). Συνεπώς αυτό που το ψυχαναλυτικό όργανο αναδεικνύει είναι η συμβολοποίηση της ασυνείδητης δομής του Οιδιποδείου Συμπλέγματος, όπως αυτό ανακύπτει στα πλαίσια της αναλυτικής διεργασίας (Green, 1984 σελ. 123). Ο Ζ-Λ. Ντοννέ ορίζει το πλαίσιο

εντός του οποίου η ανάλυση των δύο λαμβάνει χώρα, ταυτόχρονα και ως συμβολικό όριο, πατρικό και υπερεγωτικό, και εμπεριέχον θύλακο, κατ'εξοχήν μητρικό (Donnet, 2005). Ο Μπρίττον τονίζει την ύπαρξη της οιδιπόδειας τριαδικότητας κάθε φορά που ο αναλυτής κάνει χρήση της νόησης του, σε μια σχετική απόσταση από το διϋποκειμενικά βιωματικό σχετίζεσθαι - ανεξάρτητα από το εάν θα την λεκτικοποιήσει ως ερμηνεία ή θα την διαφυλάξει στη σιωπή της προσωπικής του σκέψης. Υπογραμμίζει επίσης, πως το πλαίσιο προσφέρεται ως ουδέτερο σημείο αναφοράς και οθόνη προβολών και για τις δύο διϋποκειμενικά συνδιαλλαγόμενες προσωπικότητες μιας ανάλυσης (Britton, 1989). Άλλοι πάλι διακρίνουν την τριαδικότητα της αναλυτικής συνθήκης στον εξ ορισμού, διπλό χαρακτήρα του αναλυτή : ταυτόχρονα φέροντος τη μεταβίβαση στα πλαίσια ανταποκρισιμότητας ρόλου, και του ερμηνεύοντος τα βιωθέντα (Mitraní, 2001). Είτε με κάπως διαφορετική διατύπωση, ο αναλυτής ως καλλιεργών τη παλινδρόμηση, και ο αναλυτής αντιπαραθέτων τη πραγματικότητα (Parsons, 1999). Επιστρέφοντας πάλι στον Γκρην τον συναντάμε να παραλλάσσει την προαναφερθείσα πλατωνική θέση, όταν γράφει πως «... Η τριαδικότητα θα ήταν το ίδιο χαρακτηριστικό αυτού που ονομάζεται σχέση, όρος τρίτος, αναφερόμενος στους δύο, τους οποίους φέρει σε επαφή...» (Green, 1990). Τέλος ο Όγκντεν αναπτύσσει έτι περαιτέρω αυτή τη σκέψη όταν προτείνει πως η τριαδικότητα στην αναλυτική κατάσταση είναι το δημιούργημα της διϋποκειμενικής συνδιαλλαγής δύο υποκειμενικοτήτων – είναι το σημείο αλληλο-επικάλυψης, ο ουϊνικοτιανός χώρος παιχνιδιού των δύο (Ogden, 1990). Ο Όγκντεν μιλά για αυτό το 'κάτι άλλο' που προκύπτει από τη συμβολική συνένωση δύο υποκειμενικοτήτων, έτσι ώστε το 'αναλυτικό τρίτο' (δικός του όρος) ως δημιούργημα της συνένωσης, έχει στοιχεία και από τους δύο. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι κατανεμημένα ισότιμα, και συνεπώς η σχέση του καθενός με το δημιούργημα ως τρίτο (το βρέφος της συνένωσης) να είναι ξεχωριστή και καθορίζουσα. Για το ίδιο μόρφωμα – αποτέλεσμα ασυνείδητης συνδιαλλαγής αναλυτή αναλυόμενου, ο ντε Μυζάν χρησιμοποιεί τον όρο 'χίμαιρα' ! (M'Uzan, 2008). Και είναι αυτό ακριβώς (η δια-ψυχική συνδιαλλαγή) που αποτελεί κατά την Ο'Σώνεσσου , το κατ'εξοχήν αντικείμενο της ερμηνευτικής στη σύγχρονη πρακτική (O'Shaughnessy, 1983).

Δεν ξενίζει λοιπόν η συνειδητοποίηση πως οι δύο οπτικές, ένδοθεν και έξωθεν που χαρακτηρίζουν τη τριαδικότητα εν γένει, ανευρίσκονται και στην τριαδικότητα της αναλυτικής συνθήκης: α) η ένδοθεν τριαδικότητα του ενδιάμεσου χώρου, παράγωγο της συνάντησης δύο υποκειμενικοτήτων, που είναι την ίδια στιγμή και κοινό δημιούργημα και "εκάστω ίδιον γεγονός", και άρα προάγει τη δημιουργικότητα και την ανέλιξη της αναλυτικής πορείας, και β) η έξωθεν τριαδικότητα που επιτρέπει την 'εκ των υστέρων' υποθετική κατασκευή και λεκτικοποίηση του νοήματος του βιωθέντος και άρα μέσω της απόστασης (απώλειας) δόμηση και κινητοποίηση της ψυχικής λειτουργίας.

Η αναλυτική συνθήκη ως ιδιάζον αντικατόπτρισμα των θεμελιωδών δυναμικών του σχετίζεσθαι, επιδεικνύει ανάγλυφα την οιδιπόδεια δυναμική της

τριαδικότητας ως προϋπάρχουσα της εμπειρίας δομή του Συστήματος
Ασυνειδήτου ή κατ'άλλους του Αυτό!

Θα φέρω τρία κλινικά στιγμιότυπα, όπου η οιδιπόδεια τριαδικότητα οργανώνει
και νοηματοδοτεί το κατ'αρχήν συγχυτικό και ακατανόητο του βιούμενου :

(Δεν παρατίθενται για λόγους απορρήτου !)

Θα κλείσω με τα λόγια ενός σύγχρονου μυθοπλάστη ο οποίος γράφει: «...το
μονοπάτι μπορεί κατά καιρούς να χάνεται, όμως ο Οιδίπους είναι και θα είναι
πάντα 'καθ'οδόν'.» (Bauchau, 1990)

*Χρήστος Ιωαννίδης
Μάιος 2016*